

Rolul Organizațiilor neguvernamentale în activitatea de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție din Republica Moldova.

Autor: Svetlana Rîjicova – Doctor în psihologie, Președintele ONG “Viitorul”

Activitățile asistentului social în perioada de reintegrare socială postpenitenciară:

1. Activități de supraveghere realizate de către profesioniști, ONG-ri.
2. Consiliere.

Persoanele eliberate din detenție pot fi clasificate convențional în 3 categorii:

1. Persoane care s-au schimbat/corijat în perioada detenției;
2. Persoane cu defecte educaționale;
3. Persoane care nu s-au schimbat în perioada detenției.

Succesul adaptării sociale depinde de 3 grupe de factori:

1. Personalitatea deținutului eliberat: concepția de viață, trăsăturile de caracter, temperament, intelect, morală, etică, specialitate, deprinderi de muncă, etc.
2. Condițiile mediului social pentru integrare: prezența locuinței, înscrierii, familiei și relațiilor cu familia, loc de muncă, gradul de satisfacție de muncă și relații cu colegii de serviciu, comportamentul tacticos al lucrătorilor de poliție.
3. Condițiile din penitenciar în care s-a aflat deținutul și care influențează comportamentul lui în primele luni de eliberare: organizarea procesului de muncă, structura grupului de deținuți, termenul de detenție, instruirea, intervențiile educative ale administrației, etc.

Procesul de adaptare al deținutului eliberat din penitenciar durează, de regulă, de la 1 până la 3 ani. Cea mai grea perioadă de adaptare este de la 3 până la 6 luni.

Etapa de integrare socială o putem împărți în 3 perioade corespunzător nivelului de integrare a individului – fost deținut:

A/ nivelul integrării sociale – în care se armonizează relațiile dintre delicvenți și cei apropiați, alte grupuri de oameni; contactele interpersonale sunt intense, atitudinile sunt cele împărtășite de tot grupul; individul aderă la scopurile comune și are un rol social relativ bine determinat în cadrul grupului.

B/ nivelul integrării psihosociale – conduita delicventului depinde de statutul social actual, sursele de stres devin mai puține (își pierde semnificația) sau își diminuează forța.

C/ nivelul integrării subculturale – la acest nivel foștii deținuți deja au interiorizat sistemul de valori și norme informale ale grupului de apartenență, devenind purtători activi a acestora în viața de zi cu zi în perioada executării pedepsei și după eliberare.

Adaptarea și integrarea socială este posibilă și este eficientă numai în totalitatea acțiunilor serviciilor medicale, organelor de justiție, eforturilor pedagogilor și psihologilor, lucrătorilor sociali.

Asistentul social poate să se manifeste în calitate de mediator în lucrul **echipei multidisciplinare:**

- asistentul social;
- lucrătorul de poliție;
- lucrătorul organelor de justiție;
- pedagogul;
- psihologul;
- medicul.

Probabilitatea cea mai mare de recidivă/săvârșirea repetată a delictului este în primul an după eliberarea subiectului. Acest an trebuie să devină un an de reabilitare socială a subiectului eliberat **axată pe:**

- Asigurarea social-legislativă în condițiile vieții “noi”;
- Asigurarea controlului social, coresunderii comportamentului subiectului reabilitat așteptărilor/expectațiilor sociale;
- Contribuirea procesului de consolidare a legăturilor pozitive a persoanei reabilitate cu mediul social.

Principiile, realizarea cărora favorizează perfecționarea lucrului sociologic, psihologic și educațional:

- respectarea priorității valorilor general umane, apropierea de standardele mondiale vizînd toate elementele structurale ale sistemului social;
- abordarea diferențiată/individuală a condițiilor de viață a delincvenților în dependență de protecția legislativă, obiectivele morale și juridice, starea de sănătate și protecția socială existentă;
- atitudinea umană față de delincvenți, excluderea dictatului și a tuturor factorilor care duc la dezumanizarea relațiilor;
- respectarea principilului libertății conștiinței și orientării religioase.

Reeșind din aceste principii, **direcțiile principale de activitate ale asistentului social în cadrul reabilitării postpenitenciare sunt:**

- asigurarea protecției și realizarea drepturilor legale ale foștilor deținuți;
- restabilirea legăturilor sociale pierdute;
- prognozarea perspectivelor individuale;
- asistența moral-psihologică;
- asigurarea activității de muncă, ocupațiilor posibile, etc.

Posibilitățile ONG-ilor în integrarea postpenitenciară:

- asigurarea protecției foștilor deținuți:
 - protecție socială: asistență în restabilirea legăturilor pozitive cu familia, persoanele de contact (este binevenit să se înceapă în perioada detenției); încadrare în programe de instruire, profesionalizare, reciclare. Aici pot să se implice ONG-le care

prestează servicii de instruire, de asistență și consiliere a familiilor.

- asigurarea controlului social după comportamentul deținutului eliberat. În acest domeniu de intervenție pot să se implice și ONG-le specializate pentru prestarea serviciilor sociale specializate, care lucrează cu diverse categorii de persoane aflate în risc sau cu potențial risc: ONG-ri de tineret, care lucrează în domeniul prevenirii narcomaniei, etc.
- monitorizarea procesului de respectare a drepturilor omului – ONG-le care funcționează în domeniul legislativ.
- consilierea moral-psihologică:
 - reabilitarea personalității fostului deținut;
 - ajutor în restabilirea legăturilor sociale dereglate: diverse servicii consultative.
- crearea unui serviciu multidisciplinar specializat: Centru de plasament temporar/azil pentru reintegrarea socială a persoanelor eliberate din detenție rămase fără familie și lipsite de loc de trai cu asistență diferențiată pe nivele, în funcție de eforturile personale pentru reintegrare realizate.

Avantajele implicării ONG-lor în integrarea postpenitenciară:

- lărgesc aria de influență de rînd cu implicațiile guvernamentale;
- completează golurile în sistemul de protecție guvernamentală existent;
- crează posibilități de comunicare nonformală, confidențială, la egal;
- crează posibilitate pentru implicarea societății civile în procesele de reintegrare socială pentru contingentul dat.

Probleme și obstacole în participarea ONG-lor în integrarea postpenitenciară:

- lipsa serviciilor specializate pentru asistența persoanelor în procesul reintegrării postpenitenciare, lipsa structurilor/specialiștilor în structurile teritoriale care ar coordona serviciile de reintegrare postpenitenciară;
- numărul extrem de mic de ONG-ri care activează în domeniul dat;
- incapacitatea accesului în mediile penitenciare, la deținuți pentru participare la pregătirea lor pentru eliberare, stabilirea contactelor;
- imperfecția bazei legislative care ar prevedea posibilitatea implicării societății civile în procesele de reeducare și reintegrare a deținuților.